

Nota

Gent Coupure 94

Deel 1: Verslag van Resultaten

Titel

Nota Gent Coupure 94. Deel 1: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Robrecht Vanoverbeke
Met bijdrage van Benjamin Vergauwen

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer

2022-0203

Plaats en datum

Gent, 31 mei 2022

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 2171
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

De Zwarte Doos, Stad Gent

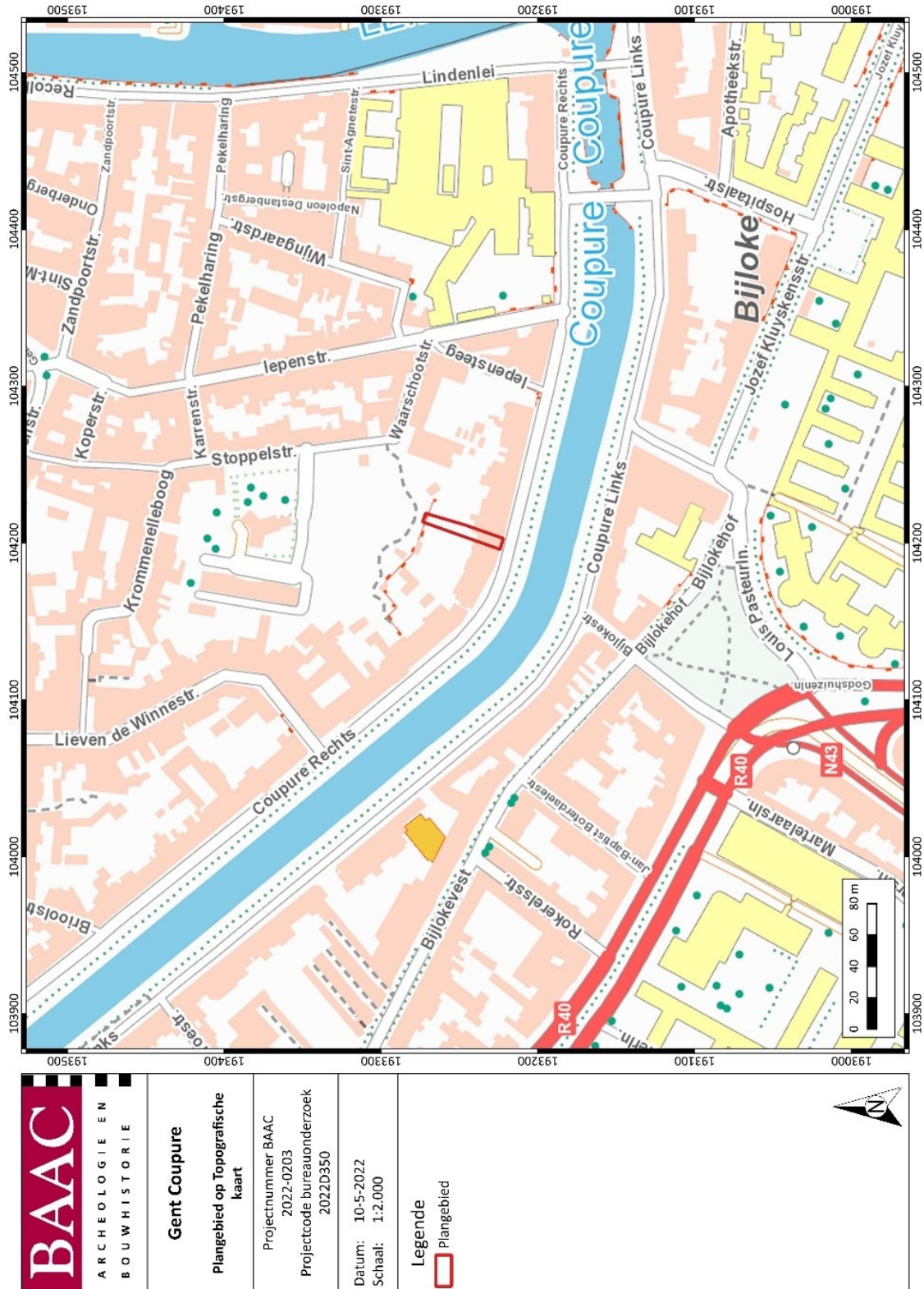
Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte.....	1
1.1	Administratieve gegevens	1
1.2	Aanleiding	4
1.2.1	Algemeen	4
1.2.2	Geplande werken en impactanalyse	5
1.3	Onderzoekstraject.....	6
1.4	Afwijkingen onderzoekstraject t.o.v. de archeologienota	6
2	Proefputtenonderzoek.....	9
2.1	Werkwijze en strategie	9
2.1.1	Onderzoeksdoelstellingen.....	9
2.1.2	Onderzoeksvragen	10
2.1.3	Methoden en technieken.....	10
2.1.4	Organisatie van het vooronderzoek	12
2.2	Assessment	14
2.2.1	Landschappelijke en aardkundige situering	14
2.2.2	Bodemprofielen en stratigrafie.....	14
2.2.3	Sporen en Structuren	20
2.2.4	Vondsten (B. Vergauwen)	25
2.3	Synthese onderzoeksresultaten.....	27
2.3.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	27
2.3.2	Confrontatie met resultaten eerder vooronderzoek.....	30
2.3.3	Verwachting archeologisch erfgoed	30
2.3.4	Synthesepan	31
2.3.5	Onderzoeksvragen: antwoorden	31
2.4	Besluit	33
2.4.1	Potentieel op kennisvermeerdering en afweging noodzaak verder onderzoek	33
3	Samenvatting.....	34
4	Lijsten.....	35
4.1	Figurenlijst.....	35
4.2	Plannenlijst.....	35
4.3	Tabellenlijst	35
5	Bibliografie	36
6	Bijlagen	37

1 Beschrijvend gedeelte

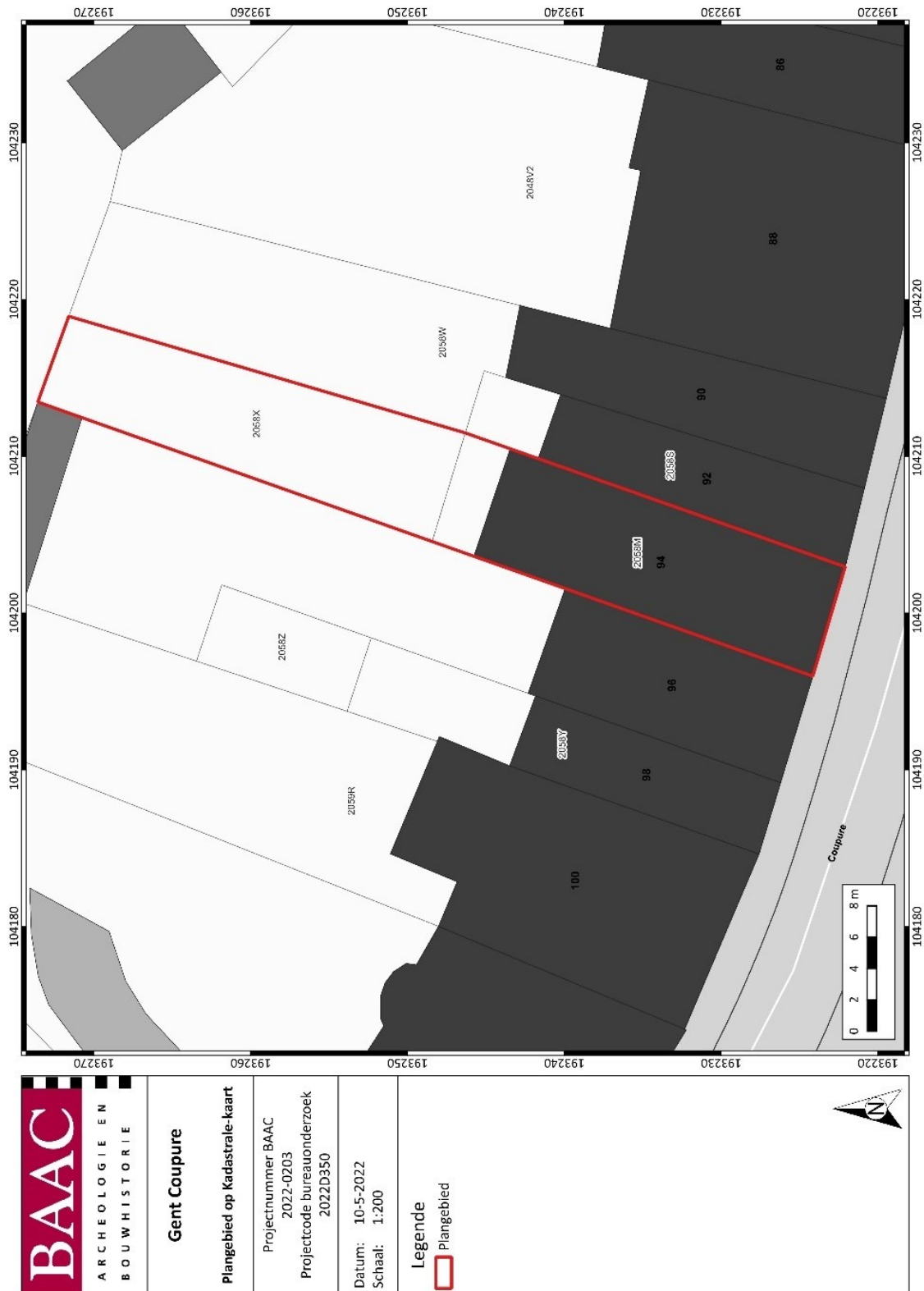
1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Gent Coupure 94		
Ligging	Coupure Rechts 94, Gent, Oost-Vlaanderen		
Kadaster	Gent, Afdeling 15, Sectie F, nrs: 2058x en 2058m		
Coördinaten	Noordwest:	x: 1042133,56	y: 193273,54
	Noordoost:	x: 104218,96	y: 193271,55
	Zuidwest:	x: 104196,01	y: 193224,13
	Zuidoost:	x: 104202,96	y: 193222,06
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2022-0203		
ID in akte genomen AN	ID20642		
Oppervlak plangebied AN	360m²		
Oppervlakte geplande werken	328m²		
Oppervlakte advieszone Nota	328m²		
Proefputtenonderzoek	Projectcode	2022D350	
	Veldwerkleider	Robrecht Vanoverbeke	
	Erkende archeoloog	Robrecht Vanoverbeke (2015/00022)	
	Betrokken actoren	Ben Terryn (archeoloog)	
		Adonis Wardeh (archeoloog)	
		Arne De Lust (aardkundige)	
Betrokken derden	Gunter Stoops (Dienst Stadsarcheologie Gent)		

Plan 1: Plangebied op topografische kaart¹ (digitaal; 1:1; 12/05/2022)

¹ AGIV 2022b

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)² (digitaal; 1:1; 12/05/2022)

² AGIV 2022a

1.2 Aanleiding

1.2.1 Algemeen

De voorliggende nota omvat de uitgestelde uitvoer van de maatregelen opgelegd na eerder archeologisch vooronderzoek. Dit werd gerapporteerd in de archeologienota “Archeologienota Coupure 94, Gent” (ID20642)³. Dit vooronderzoek, uitgevoerd door Ruben Willaert bvba in december 2021, omvatte enkel een bureauonderzoek. De synthese van het bureauonderzoek luidde als volgt:

“De opdrachtgever plant de renovatie van een woning met adres Coupure 94 te Gent. De geplande werken omvatten een verlaging en herinrichting van de bestaande gebouwstructuur alsook de heraanleg van de tuin. Kaderend binnen de geplande werken wordt tevens nieuwe riolering aangelegd die zal aansluiten op nieuwe putten. Het bestaande gebouw heeft een halfondergronds verdiep die verder uitgediept wordt. Een bestaande berging (10 m²) blijft behouden en een bestaande kelder (42 m²) wordt gedempt. De geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 328 m².

Fysisch-geografisch is het plangebied gelegen op een zandige opduiking op de Vlaamse Vallei. Het microreliëf situeert het plangebied op een hoogteligging van ca. 8.4 tot 9.4 m TAW. De lager gelegen zone centraal binnen het plangebied is een uitgang van het half-verzonken niveau –1 van de woning. De tuinzone is in twee niveaus aangelegd met een verschil van ca. 40 cm. De Quartair Geologische Kaart geeft een profielopbouw weer die bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen.

Bij archeologisch onderzoek in de omgeving van het plangebied zijn talrijke sporen van bewoning aangetroffen die teruggaan tot de middeleeuwen, wat niet verwonderlijk is gezien de ligging van het plangebied binnen de historische stadskern. Aardewerkfragmenten uit de steentijd en een brandrestengraf uit de vroeg-Romeinse periode zijn daarenboven indicatief voor nog vroegere menselijke aanwezigheid. De zandige opduiking binnen de Vlaamse Vallei, waarop deze vindplaatsen zich situeren, moet aantrekkelijk geweest zijn voor jagerverzamelaars in de regio. Het plangebied wordt vanaf de 14e eeuw opgenomen in het stadsweefsel van Gent, bij de aanleg van de 14e-eeuwse stadsomwalling. Op de Deventerkaart is het plangebied nog niet bebouwd. De prent van Braun & Hogenberg geeft precies ten westen van het projectgebied een molen weer. Op basis van de 17e- en 18e-eeuwse kaarten moet het plangebied gesitueerd worden in de tuinzone van de abdij van Waarschoot. De abdij werd in gebruik genomen in 1650 maar daarvoor was reeds een refugehuis aanwezig. De woning binnen de projectgrenzen dateert uit het begin van de 20e eeuw.

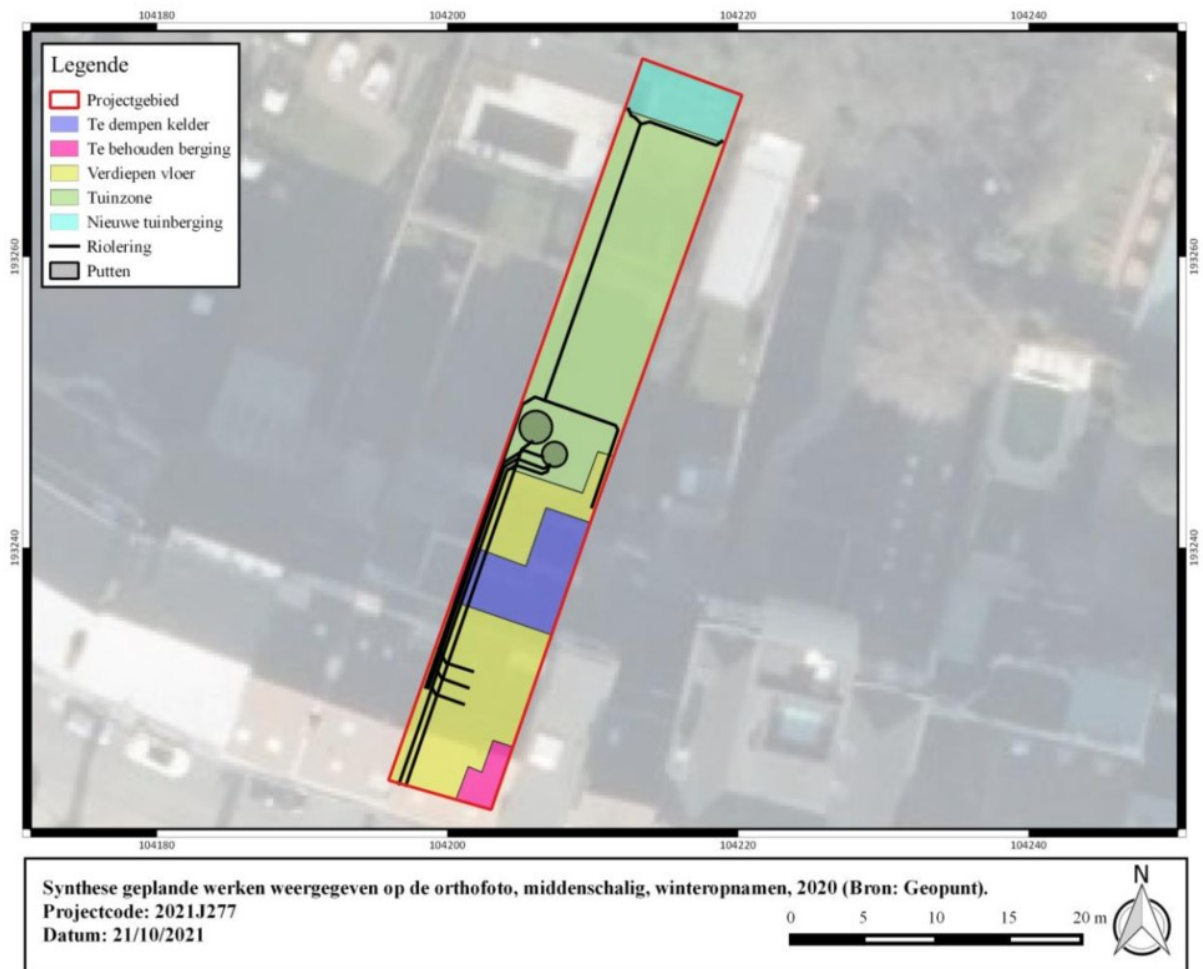
Op basis van het bureauonderzoek kan gesteld worden dat er potentieel een site met een complexe stratigrafie kan verwacht worden. Gezien de aanwezigheid van historische bebouwing zijn verdere onderzoeksfases noodzakelijk om een waardevol assessment te kunnen maken van het projectgebied. Er kunnen immers altijd oudere fasen van bebouwing, maar ook randstructuren als waterputten, beerputten, artisanale kuilen, bijgebouwen of andere structuren, voorkomen op de achtererven van deze historische bebouwing. Oudere sporen (middeleeuws en/of Romeins) zijn niet uit te sluiten. Verdere onderzoeksdaden dringen zich op.”

³ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/20642>

1.2.2 Geplande werken en impactanalyse

In kader van een grootschalige renovatie van het bestaande pand worden een aantal bodemingrepen voorzien die een impact kunnen hebben op het eventueel archeologische erfgoed. Het gaat om het verlagen van de bestaande vloer binnen het pand, waarbij 40 tot 65 cm wordt afgegraven. In de tuin voor de heraanleg een globale verstoring van 30cm onder maaiveld voorzien, met achterin de tuin lokaal een uitgraving van 50cm voor een tuinberging van ca. 25m² en centraal een zone voor nutspuiten (ca. 10m²) die 2m zal worden ontgraven.

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 380 m². Op heden is ca. 170 m² van het terrein bebouwd.

Figuur 1: Syntheseplan toekomstige ingrepen.⁴

⁴ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/20642>

1.3 Onderzoekstraject

Het geadviseerde vooronderzoek, opgelegd in het Programma van Maatregelen bij archeologienota ID20642, betrof een proefputtenonderzoek. Dit onderzoek werd uitgevoerd door BAAC Vlaanderen bvba, onder leiding van archeoloog Robrecht Vanoverbeke.

Het advies had betrekking op het volledige plangebied (ca. 328m²), uitgezonderd de zone van de kelder en de berging. Ter hoogte van de geplande werken dienden drie proefputten te worden aangelegd en onderzocht (zie Figuur 6).

1.4 Afwijkingen onderzoekstraject t.o.v. de archeologienota

Bij een voorafgaand plaatsbezoek bleek al snel dat de voor het uitvoeren van de graafwerkzaamheden geen mogelijkheid bestond om gebruik te maken van een graafmachine, hoe klein de tonnage ook. De doorgang naar de benedenverdieping en achterliggende tuin was enkel mogelijk langs een smalle traphal (80-90cm). Dit gaf als gevolg dat de proefputten manueel gegraven dienden te worden. Om tijd en vooral kosten te sparen werd door de erkend archeoloog beslist om de afmetingen van de proefputten terug te dringen tot 2,5m op 2,5m (ipv. 3m op 3m). Een bijkomende reden hiervoor was tevens het plaatsgebrek om de uitgegraven grond te stockeren.

Figuur 2: Manueel uitgraven van werkput 1 binnenin het pand.

Figuur 3: Zicht op werkput 2 in de tuin.

Figuur 4: Manueel uitgraven van werkput 3 ter hoogte van het toekomstige tuinhuis.

Figuur 5: Manueel dichten van werkput 1 in het pand.

2 Proefputtenonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstellingen

Een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten heeft als doel een nauwkeuriger zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw en gaafheid van de te onderzoeken zones alsook de aanwezigheid van archeologische waarden in de vorm van sporen in te schatten. Na dit onderzoek kunnen er uitspraken gedaan worden over de archeologische waarde van de totaliteit van het terrein door een beperkt, maar statistisch representatief deel van dat terrein te onderwerpen aan archeologisch onderzoek. Dit representatief staal laat ons toe om de archeologische verwachting te toetsen en een gefundeerde uitspraak te doen over de totale archeologische waarde van het terrein en over het kennispotentieel van een mogelijk vervolgetraject. Dit doel wordt met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt. Zowel het deel van het terrein dat onderzocht wordt als het deel van de sporen dat opgegraven wordt, is steeds statistisch representatief en laat toe uitspraken te doen over het geheel van het terrein.

Er werd niet gekozen voor een standaard proefsleuvenonderzoek daar de stratigrafie binnen de onderzoekslocatie vermoedelijk complexer zal zijn dan in een rurale context. Samengevat komen vrijwel alle ruraal gelegen terreinen in aanmerking voor een proefsleuvenonderzoek. Uitzonderingen zijn echter terreinen (of delen van terreinen) met een hoge verwachting voor muurwerkarcheologie, een verwachting op een complexe antropogene bodemstratigrafie en vuursteenconcentraties. Deze worden immers beter onderzocht aan de hand van proefputten.

Een proefputtenonderzoek wordt toegepast op terreinen met een middelhoge tot zeer hoge en bijzondere archeologische verwachting en waarbij een complexe stratigrafie wordt verwacht. In regel is de kans op archeologische sporen op deze terreinen niet uit te sluiten tot zeer waarschijnlijk, maar steeds onzeker. Verder is de aard, ruimtelijke spreiding en bewaringstoestand van deze sporen onbekend. Daarnaast geeft het proefputtenonderzoek ook een gedetailleerd inzicht in de bodemopbouw van het terrein.

Indien de kans op aanwezigheid van waardevolle archeologische ensembles vrijwel onbestaande wordt ingeschat, is het proefputtenonderzoek in regel het eindpunt van het archeologisch traject. Wanneer de kans hoog wordt ingeschat, wordt binnen de archeologienota een advies voor een vervolgetraject geformuleerd. Vaak bestaat dit uit een vlakdekkende opgraving op specifiek afgebakende zones van het onderzoeksterrein.

Deze onderzoeksoopdracht kadert binnen de doelstelling van het vooronderzoek – het vaststellen van de aanwezigheid van een archeologische site en de karakteristieken en bewaringstoestand van deze site, alsook een analyse van de relatie met het landschap, de waarde en de impact van de geplande werken – die tijdens het voorgaande vooronderzoek niet werd gehaald.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek⁵ kon aangetoond worden dat het archeologisch potentieel van het projectgebied groot is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kon onderstaande afgeleid worden:

- Het plangebied bevindt zich binnen de historische stadskern van Gent en binnen de 14de-eeuwse stadsomwalling.

⁵ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/20642>

- Op 16de-eeuws kaartmateriaal (Cfr. Deventer en Braun en Hogenberg) is het plangebied onbebouwd.
- Op 17de-eeuws kaartmateriaal (cfr. Sanderus en Frickx) wordt er bebouwing binnen het plangebied afgebeeld. Het plangebied is onderdeel van de abdij van Waarschoot. Het plangebied situeert zich in de tuinzone van deze abdij. Dit wordt bevestigd op de kaart van Ferraris (18de eeuw).
- De Coupure en de wegen erlangs worden aangelegd in de 18de eeuw. Op kaartmateriaal uit de 19de eeuw staat een woning afgebeeld op het zuidelijk deel van het plangebied. De huidige woning wordt gebouwd in de 20ste eeuw.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Bij het proefputtenonderzoek moeten volgens het PvM van de archeologienota (ID20642) minstens volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Hoe diep bevindt zich het archeologisch niveau?
- In hoeverre is het plangebied verstoord?
- Hoeveel archeologische niveaus kunnen onderscheiden worden?
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?
- Welke specifieke activiteiten (bewoning, ambachtelijke activiteiten) hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?
- Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?
- Passen deze in de historische context van de locatie?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?
- Worden er resten van het gebouw aangetroffen zoals afgebeeld op de kaart van Sanders en Frickx. Kunnen er archeologische resten gelinkt worden met de abdij van Waarschoot?

2.1.3 Methoden en technieken

Voor de *algemene bepalingen* wordt verwezen naar de desbetreffende hoofdstukken in de Code Goede Praktijk.⁶

De specifieke methodologie werd gerapporteerd in het Programma van Maatregelen van de archeologienota (ID20642)⁷. Deze omvatte volgende elementen:

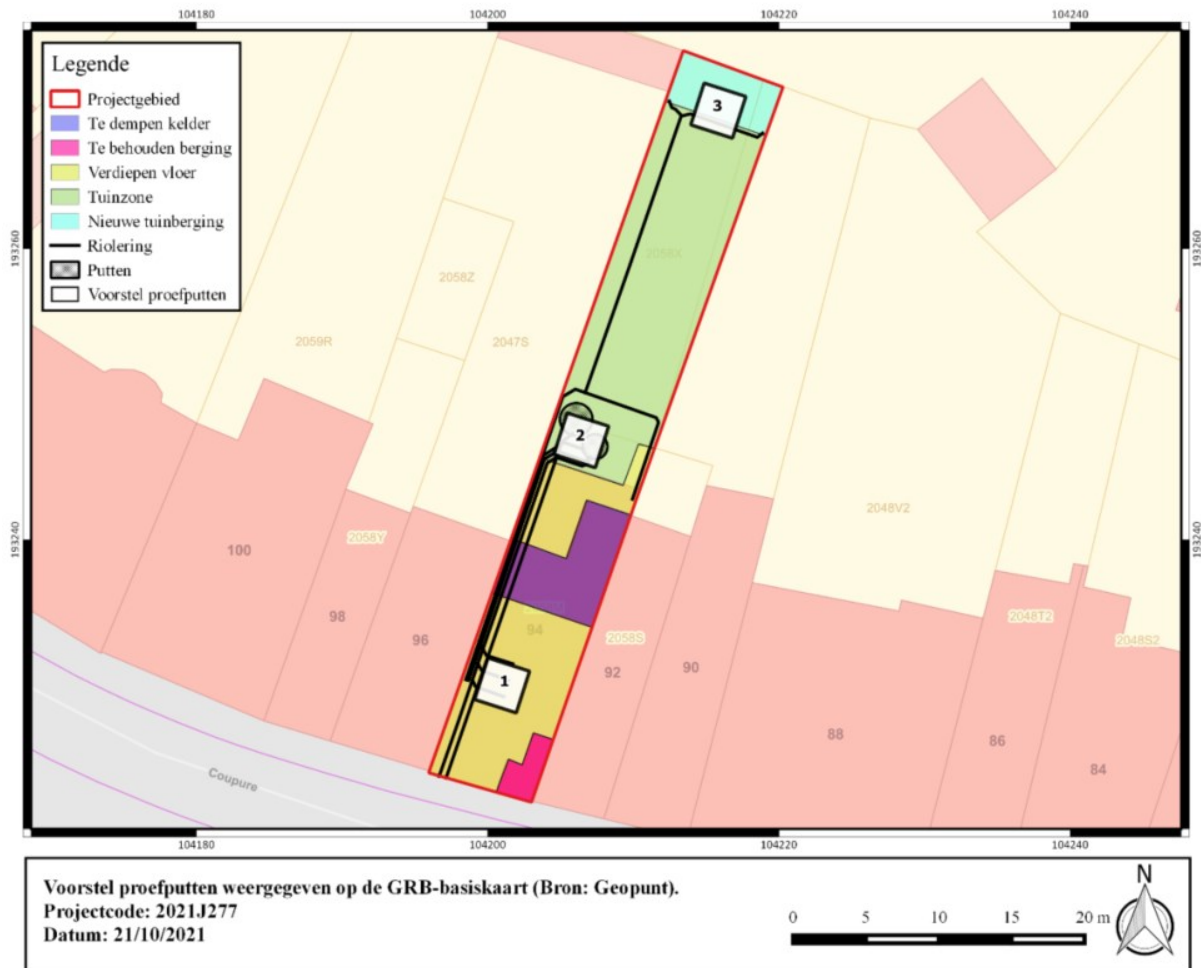
“De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. circa 320m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek. Het onderzoek gebeurt in uitgesteld traject. De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen beantwoord zijn. Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten, gezien de ligging van het plangebied in een stedelijke context met een complexe verticale stratigrafie, de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden. Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Specifiek wordt verwezen naar hoofdstukken 8.6.1 en 8.6.3 van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering

⁶ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021.

⁷ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/20642>

van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0). Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Proefput 1 (3m x 3m): ter hoogte van de geplande riolering en nieuwe vloer, verwachting: historische bebouwing?
- Proefput 2 (3m x 3m): ter hoogte van de geplande putten, verwachting: bebouwing Sanderus? Tuin klooster?
- Proefput 3 (3m x 3m): ter hoogte van de geplande tuinberging, tuinzone, verwachting: bebouwing Sanderus? Tuin klooster?

Figuur 6: Proefputtenplan weergegeven op de toekomstige ingrepen.⁸

In totaal worden 3 proefputten (9% van het plangebied) aangelegd ter hoogte van de geplande werken. Indien de onderzoeksvragen op basis van bovenstaande proefputten niet afdoende kunnen beantwoord worden, dan kan de uitvoerende erkende archeoloog er tijdens het veldonderzoek voor opteren om extra proefputten of proefsleuven aan te leggen, of de bestaande putten uit te breiden, om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. In elke proefput wordt de volledige stratigrafische sequentie onderzocht tot op moederbodem (indien nodig door middel van een sondering/boring). Het aantal vlakken en de aanlegdieptes worden tijdens het veldwerk bepaald door de veldwerkleider. In het geval van diep uitgegraven contexten (bvb. waterputten) worden de uitgravingsdieptes aan de hand van boringen achterhaald. Bij het aantreffen van resten van

⁸ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/20642>

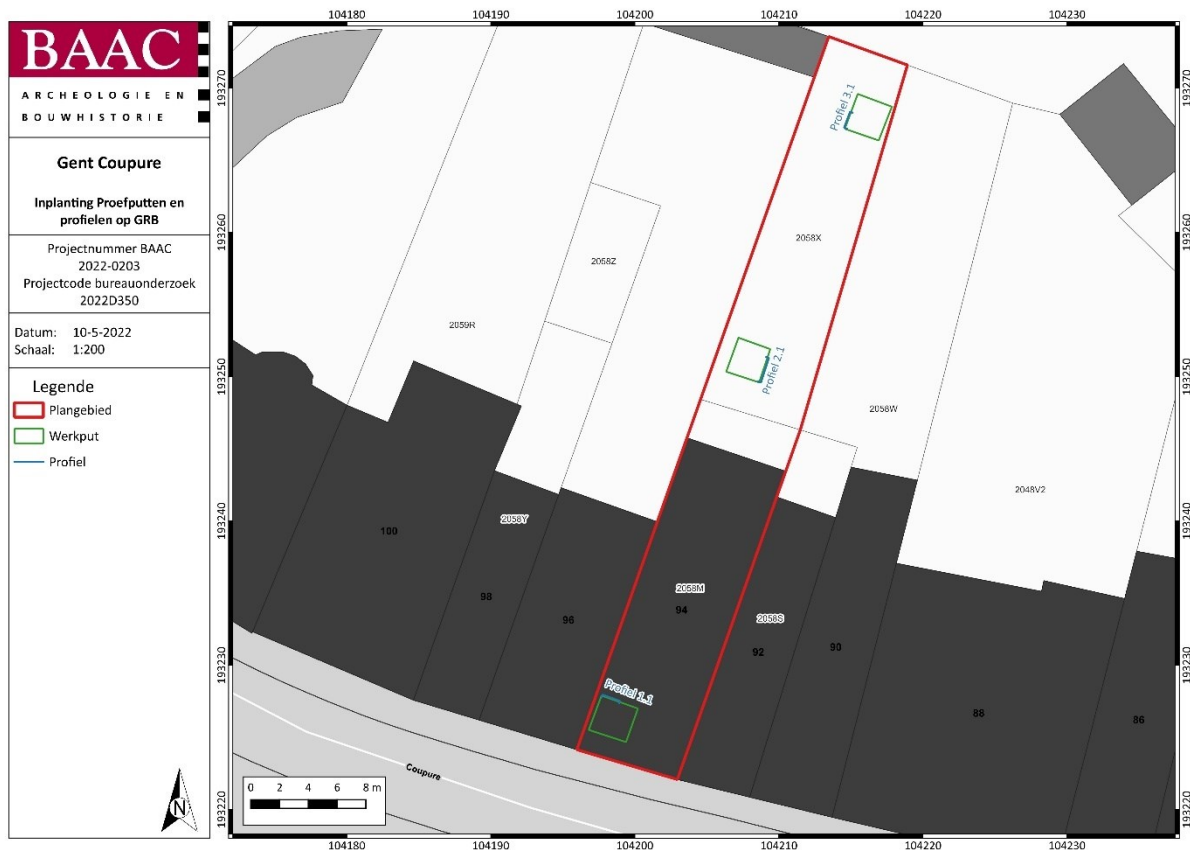
ambachtelijke activiteiten moet indien nodig een specialist geraadpleegd worden. Een selectie van het sporenbestand moet onderzocht worden om uitspraken te kunnen doen in functie van een vervolgonderzoek. De kwetsbare sporen worden afgedekt. In de proefput worden minstens twee profielwanden geregistreerd in functie van de stratigrafische opbouw. Elk vlak wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van metalen voorwerpen met behulp van een metaaldetector.”

2.1.4 Organisatie van het vooronderzoek

Het onderzoek werd uitgevoerd op maandag 2 en dinsdag 3 mei 2022 onder leiding van erkend archeoloog Robrecht Vanoverbeke. Hij werd hierbij bijgestaan door archeologen Adonis Wardeh, Arne De Lust en Ben Terryn (BAAC bvba).

Er werden manueel drie proefputten aangelegd met een totale oppervlakte van ca.20 m². De totale advieszone voor proefputtenonderzoek bedroeg 328m².

- Wp1 – binnenin het pand – 2,70m op 2,50m
- Wp2 – centraal in de tuin - thv nutsputten – 2,50m op 2,50m
- Wp3 – achterin de tuin - thv tuinhuis - 2,50m op 2,50m

Plan 3: Inplanting uitgevoerde proefputten op GRB.⁹ (digitaal; 1:1; 10/05/2022)

Van elke werkput werden overzichtsfoto's gemaakt. De proefputten en sporen werden ingetekend door middel van een Robotic Total Station het type Geomax en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik

⁹ AGIV 2022a

makend van een GIS-omgeving werden de verzamelde data verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

Het onderzoek werd uitgevoerd volledig conform de Code van Goede Praktijk. Afwijkingen t.a.v. de specifieke methodologie werden hoger reeds besproken.

Op dinsdag 3 mei 2022 kwam Gunter Stoops (Dienst Stadsarcheologie Gent) op bezoek. Samen met hem werden de tussentijdse resultaten en de aanpak besproken.

2.2 Assessment

2.2.1 Landschappelijke en aardkundige situering¹⁰

Het plangebied is gelegen binnen stedelijke gebieden en havengebieden. Fysisch-geografisch is Gent gelegen in de Vlaamse Vallei aan de samenvloeiing van de Schelde en de Leie. De Vlaamse Vallei is een lage zandige vlakte met een gemiddelde topografische ligging die lager is dan +10 m TAW. Deze zone helt licht af in noordelijke richting. De Vlaamse Vallei, alsook haar vertakkingen, vormen een complex van deels bedolven pleistocene thalwegen die in opeenvolgende fasen tot diep in het substraat ingesneden werden en tussendoor met oud - quartair - , eemiaan – en weichseliaanafzettingen opgevuld werden. Het huidig oppervlak valt samen met het topvlak van de laatste fluvioperiglaciale weichseliaanafzettingen. Op het einde van het weichseliaan en doorheen het holoceen werd dit oppervlak ingesneden door de rivieren en tot laagterras in reliëf gesteld. In de Vlaamse Vallei komt op het laagterras een microreliëf voor, dat vooral bij de afzetting van de eolische dekzanden en boreale stuifzanden (duinen) gevormd is, maar ook elementen omvat die van de verwilderde fluvioperiglaciale pre - holocene dalbodem overgeërfd zijn (donken). Deze morfologische eenheden kunnen verschillende meters boven het reliëf uitsteken. Het plangebied situeert zich op een iets hoger gelegen zandrug omgeven door twee Leie-armen en de Lieve. Deze zandrug sluit ten oosten aan bij de getuigenheuvel Blandijnberg die een maximale hoogte bereikt van ca. 29 m TAW. Precies ten zuiden van het projectgebied situeert zich het kanaal Coupure. Het microreliëf situeert het plangebied op een hoogteligging van ca. 8.4 tot 9.4 m TAW. De lager gelegen zone centraal binnen het plangebied is een uitgang van het half-verzonken niveau –1 van de woning. De tuinzone is in twee niveaus aangelegd met een verschil van ca. 40 cm.

Op de Bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als bebouwde zone (OB). Dit bodemtype maakt deel uit van de zogenaamde kunstmatige gronden, die door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd zijn.

2.2.2 Bodemprofielen en stratigrafie

In elke werkput werden de putwanden opgeschoond en het meest representatieve bodemprofiel geregistreerd. Op Plan 3 worden de geregistreerde profielen aangegeven.

Tabel 1: TAW-waarden per werkput.

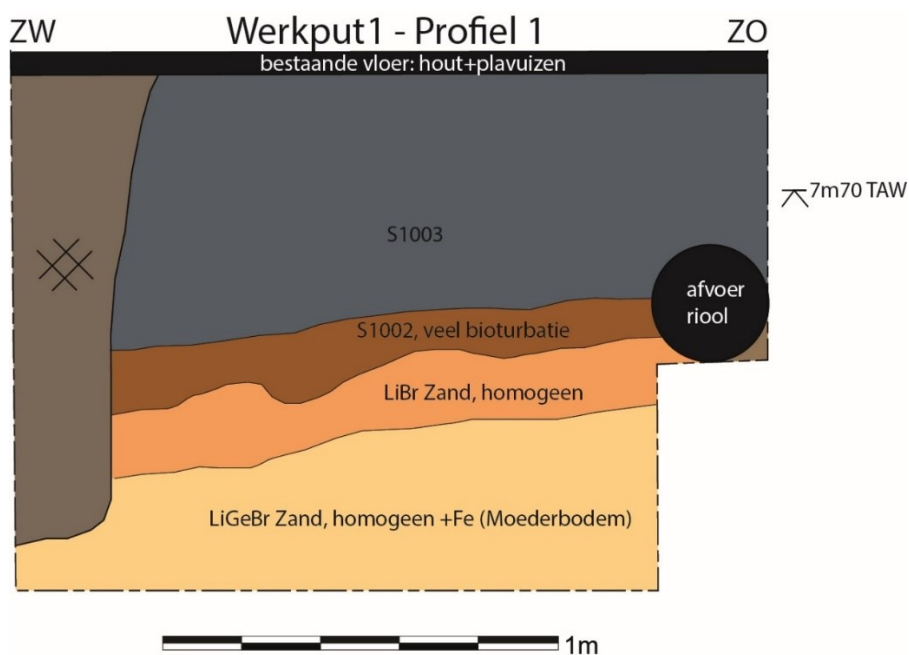
	opp	TAW maaiveld	TAW vlak 1	TAW vlak 2
WP1	6,75m ²	8m10	7m35	6m85
WP2	6,25m ²	9m20	8m65	7m90
WP3	6,25m ²	8m90	8m40	8m15

¹⁰ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/20642>

In WP1 werd de noordelijke putwand als profiel getekend en beschreven. Onder een puinig ophogingspakket (S1003) van ca. 70cm dikte kwam de top van de moederbodem tevoorschijn op ca. 7m35 TAW. Dit niveau kwam overeen met een compacte en verbrande zandlaag die als S1002 werd geadministreerd (verder meer). De top van deze moederbodem vertoonde sporen van bioturbatie, wat doet vermoeden dat dit niveau ongeveer moet overeenkomen met het historisch maaiveld. Van een loop-of leefniveau of een oud maaiveld was echter geen spoor meer te bekennen. Het profiel in WP1 werd aangelegd tot 6m70 TAW, of 1,4m onder het maaiveld (houten vloer). Uit de afdekkende puinige laag, S1003, werden een handvol aardewerk- en pijpfragmenten (V5) gerecupereerd die een datering in de 17de – 18de eeuw laten uitschijnen.

Figuur 7: Noordprofiel WP1.

Figuur 8: Noordprofiel WP1.

In WP2 en 3 werd het natuurlijk substraat niet bereikt al gravend. WP3 werd manueel uitgediept tot op ca. 1m onder het maaiveld (maaiveld op 8m90 TAW). Er werd nog geprobeerd dit profiel aan te vullen met de grondboor, maar dieper dan 1,5m onder maaiveld was dit niet meer mogelijk. Vanaf maaiveld tot onderin bestond de bodem uit een los puinig pakket met heel veel sintels, waardoor het boorgat dichtviel. Aangezien de toekomstige ingreep op deze locatie (thv. het toekomstige tuinhuis) niet dieper zou reiken dan 0,50m onder maaiveld, werd het graven gestaakt.

Figuur 9: Bodemopbouw in WP3.

In WP2, met maaiveld op 9m20 TAW, werd onder de grasmat en teelaarde hetzelfde puinige ophogingspakket, met sintels, zoals in WP3 aangetroffen. Dit reikte tot 7m90 TAW, of 1,30m onder maaiveld. Op basis van de vondsten in deze laag wordt het dumpen ervan aan het einde van de 19de of begin van de 20ste eeuw gesitueerd. Op die hoogte kwam een kassei-niveau tevoorschijn (S2004, zie verder). Deze verharding werd weggehaald om vervolgens een manuele boring te zetten. Onder de kasseien bevond zich eerst een heterogene zandige stabilisatielaag als onderbouw van de kasseivloer. Vanaf daaronder werd tot op 2,65m onder maaiveld (6m55 TAW) een enkele losse homogene licht tot donkerbruine zandige lagen doorboord. Deze lagen bevatten weinig tot geen bijmengingen. Op de aangegeven diepte, 6m55 TAW, werd de top van de moederbodem bereikt, een geel-lichtbruine homogeen compact zandpakket met ijzer-afzettingen.

Figuur 10: Oostprofiel in WP2, tot op het kassei-niveau.

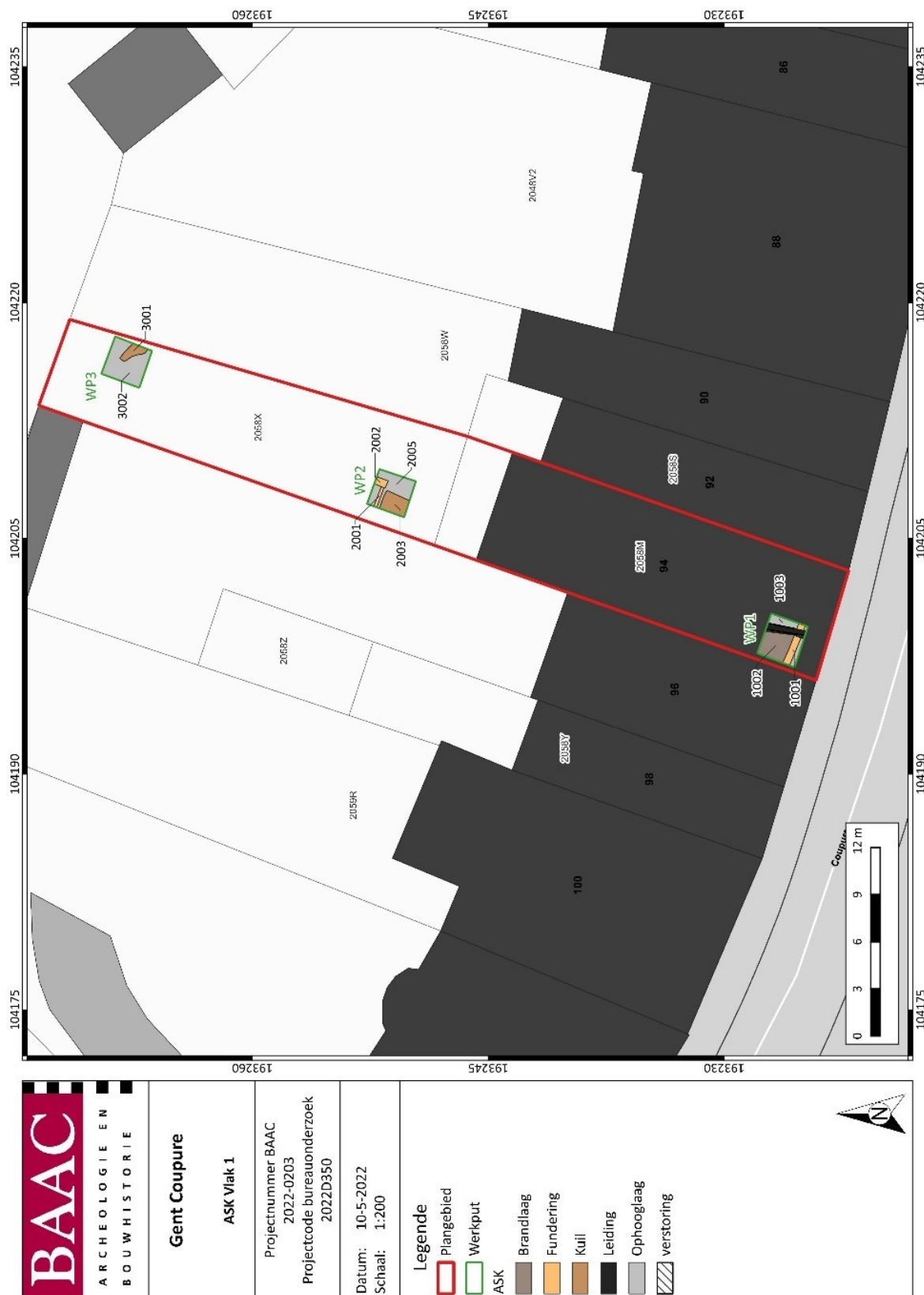
Figuur 11: Uitgelegde boring WP2 vanaf onder het kasseiniveau (links) tot moederbodem (rechts).

Op basis van de geregistreerde bodemprofielen kon worden geconcludeerd dat het onderzoeksterrein aan het einde van de 19de of begin 20ste eeuw grotendeels werd afgedekt met een puinig ophogingspakket. Zowel in WP2 als 3 werd dit aangetroffen tot een diepte van minstens 1,40m onder maaiveld (ca. 7m90). Dit pakket bestond naast puin ook uit sintels, het restproduct van steenkoolverbranding. De grote hoeveelheid van dit afval wijst op een groot steenkoolgebruik in de toenmalige stad. Dit ophogingspakket is naar alle waarschijnlijkheid te linken aan de bouwphase van het huidige pand aan het begin van de 20ste eeuw.

In WP1 bleek het recente ophogingspakket minder dik. Echter bevond het maaiveld zich in deze halfondergrondse verdieping meer dan 1m lager dan dat ter hoogte van WP2. De top van het natuurlijk substraat bevond zich in deze werkput wel een 80-tal cm hoger dan in WP2.

In WP3 kon de dikte van dit opgebracht pakket niet in kaart worden gebracht. Dat was wel mogelijk in WP2, waar een afgedekt kassei-niveau werd aangetroffen. Onder die verharding werden enkel zandlagen aangeboord bovenop de moederbodem.

Er werden geen sporen, structuren of archeologische ensembles aangetroffen aan het oppervlak van het onderzoeksterrein. Enkel in WP2 werd een relevant archeologisch niveau opgetekend, namelijk het kasseiniveau (zie verder). Dit bevond zich op een hoogte van 7m90 TAW.

Plan 4: Allesporenkaart Vlak 1 op GRB.¹¹ (digitaal; 1:1; 10/05/2022)¹¹ AGIV 2022a

¹² AGIV 2022a

2.2.3 Sporen en Structuren

Werkput 1

Zoals hoger reeds aangegeven situeerde WP1 zich in de halfondergrondse benedenverdieping van het bestaande woonhuis. De werkput had een oppervlakte van 6,75m². Alvorens de graafwerkzaamheden konden aanvangen diende eerst een houten vloer en onderliggende plavuizen vloer verwijderd te worden. De gebruikte plavuizen werden geproduceerd in de 20ste eeuw.

Een eerste archeologisch vlak werd aangelegd op ca. 65-75cm onder maaiveld. Op dat niveau werd een sterk verbrande zandlaag aangetroffen, S1002. Deze natuurlijke laag was heel compact en bleek in situ verbrand te zijn. Er werden verder geen sporen van een (brand)haard aangetroffen. Of deze laag te maken heeft met een stadsbrand is niet uit te sluiten, maar ook niet hard te maken. Tegen de zuidzijde van de werkput liep een anderhalfsteens brede fundering (36cm) opgebouwd uit rode recuperatiebaksteen (halfjes, o.a. 11x4cm) en harde kalkmortel. Deze structuur was echter heel ondiep gefundeerd, met een onderkant op 7m78 TAW en in de recente ophogingslaag S1003 gelegen. Alles wees hier op een eerder jong spoor, vermoedelijk een oude, niet dragende binnenmuur van het bestaande pand. Het is echter ook niet uit te sluiten dat hier een deel van de 18de -19de-eeuwse bebouwing betrof, zoals afgebeeld in Figuur 21 en Figuur 22. In de zuidoosthoek werd de fundering doorbroken door een recente afvoerbuis die het vlak doorkruiste. Het niveau van de brandlaag vertoonde verder geen (grond)sporen en werd bijgevolg voorzichtig verdiept tot ca. 7m05 TAW, een niveau in de moederbodem, eveneens zonder grondsporen.

Figuur 12: Overzicht van vlak 1 in WP1. Links fundering S1001. De bruine vlekken in het vlak bij de noordpijl zijn de brandlaag, S1002.

Figuur 13: Overzicht van vlak 1 in WP1. Links van de riool is brandlaag S1002 duidelijk te zien.

Figuur 14: Overzicht van vlak 2 in WP1.

Werkput 2

De tweede proefput, WP2, situeerde zich centraal binnen het plangebied, in de tuin. De werkput had een oppervlakte van 6,25m². Hier werden de graszoden zorgvuldig verwijderd voor het graven kon beginnen. Een eerste archeologisch vlak werd aangelegd op ca. 8m65, ca. 55cm onder maaiveld. Op dat niveau bevond zich de recente ophogingslaag met sintels waarvan hoger reeds sprake. In dit vlak bevond zich naast een as- en sintelkuil, S2003, een lichte bakstenen fundering, S2001/2002. Net als bij de fundering in WP1 was ook hier gebruik gemaakt van rode recuperatiebaksteen en werd alles samengehouden met een harde kalmortel. De onderkant van deze structuur lag op 8m55 TAW, 10cm lager dan het aangelegde vlak en dus eveneens midden in de ophogingslaag. Ook hier kan deze fundering geen onderdeel geweest zijn van een groot bouwwerk en moet eerder worden gedacht aan een de restanten van een voormalig tuinhuis, opgericht na de laat 19de-begin 20ste-eeuwse ophoofphase.

Vervolgens werd de oostelijke helft van het vlak verdiept tot ca. 7m90 TAW, ongeveer 1,40m onder maaiveld. Op die hoogte werd een kassie-niveau vrijgelegd, S2004. Deze bestrating bestond uit kasseinen van diverse onregelmatige formaten die in een zandbed waren gelegd. Wat opviel was het feit dat de lijnen, het patroon van de gelegde kasseinen een afwijkende oriëntering kenden t.o.v. de huidige percellering en het bestaande pand. Alles wijst erop dat deze buitenverharding aan een oudere, 18de-19de-eeuwse, bewoningsfase moet worden gekoppeld.

Onder het kasseiniveau bevonden zich enkele zandige steriele lagen, deze werden hoger reeds beschreven.

Figuur 15: Overzicht van vlak 1 in WP2. Onderin fundering S2001/2002.

Figuur 16: Detail van de fundering S2001/2002.

Figuur 17: Overzicht van vlak 2 in WP2.

Figuur 18: Detail van het kassei-niveau, S2004.

Werkput 3

De derde werkput was gelegen helemaal in het noorden van het plangebied, eveneens in de tuinzone en met dezelfde oppervlakte als WP2, namelijk 6,25m². Een eerste archeologisch vlak werd aangelegd op een halve meter onder maaiveld, ca. 8m40 TAW. Op dat niveau bevond zich de alomtegenwoordige recente ophogingslaag met sintels. Centraal in het vlak bevond zich nog een onregelmatige puinkuil, S3001. De werkput werd nog deels verdiept tot ca. 80 cm onder maaiveld, maar andere lagen dan de sintellaag werden niet aangetroffen.

Figuur 19: Overzicht van vlak 1 in WP3.

2.2.4 Vondsten (B. Vergauwen)

Tijdens het proefputtenonderzoek werden slechts een weinig vondsten gedaan. Er werden slechts 5 vondstnummers uitgeschreven. Vier daarvan (twee keer glas en twee keer aardewerk) werden aangetroffen bij de aanleg van WP2, in de sintel -ophogingslaag S2005. Het vijfde vondstnummer, enkele aardewerkscherven, werden uit de ophogingslaag uit WP1 gerecupereerd, S1003.

Tabel 2: Vondstenlijst

Vondst	WP	Vlak	Spoor	Context	Categorie	Datum
1	2	2	2005	AAVL	AW	3/05/2022
2	2	2	2005	AAVL	GL	3/05/2022
3	2	1	2005	AAVL	GL	3/05/2022
4	2	1	2005	AAVL	AW	3/05/2022
5	1	1	1003	AAVL	AW	3/05/2022

Deze vondstcollectie vertegenwoordigt zowel qua materiaalcategorieën als qua datering een vrij homogeen ensemble. Het ensemble kan net als het sporenbestand binnen één chronologische groep geplaatst worden: late 19de – begin 20ste eeuw.

- V1 (WP2 - S2005): 10-tal grotere fragmenten van een geel-beige wc-pot in industrieel vervaardigd porselein; daarnaast ook nog 2 fragmenten industrieel wit porselein, wat samen een datering eerste helft van de 20ste eeuw meekreeg. Ook werden twee randfragmenten rood geglaazuurd aardewerk aangetroffen, te dateren in de late 19de en vroeg 20ste eeuw.

- V2 (WP2 - S2005): fragment flessenhals met aanzet schouder in groen glas van een in vorm vervaardigde fles zonder naad; te dateren eind 19de -begin 20ste eeuw.
- V3 (WP2 - S2005): 5 complete of fragmentaire medicijn/apothekersflesse; 1 complete fles in groen glas met opdruk *Hydroxydase*, een natuurlijk koolzuur- en mineraalhoudend water dat in de apotheek verkocht werd; 1 gedeeltelijk te reconstrueren fles in wit glas met opdruk *PERTUSSIN TAESCHNER (200ml)* dat een siroop bevatte; 1 bodem fles met opdruk *400*; 1 fles in wit glas in gelijkaardige vorm zoals de Pertussin-fles maar zonder opdruk; 1 complete fles met glazen dop, in wit glas, te dateren eind 19de eeuw. Dit vondstensemble wordt aan het einde van de 19de - begin van de 20ste gedateerd.

Figuur 20: Glasvondsten V3.

- V4 (WP2 - S2005): 2 fragmenten rood geglazuurd aardewerk, 18de-19de eeuw; 1 fragment van een pijpensteel in witte pijpaaarde, 19de eeuw; 1 fragment Westerwald-steengoed, eind 19de - begin 20ste eeuw.
- V5 (WP1 - S1003): 8 fragmenten rood en 2 fragmenten groen geglazuurd aardewerk, te dateren in de 17de en 18de eeuw; 4 fragmenten van pijpenstelen, te dateren in de 17de- en 18de eeuw; 1 pijpenkop met hielmerk CD (ongekroond) van een laat 17de-eeuwse vorm; 1 fragment van 17de-18de-eeuwse Majolica bord; 1 fragment bruin grijs geglazuurde aanzet van oor van een steengoedkruik van een 17de -18de-eeuws model.

De ingezamelde vondsten hebben geen conservatie of behandeling nodig en hebben in de eerste plaats een waarde als chronologische marker voor de antropogene sporen. De verdere archeologische en cultuurhistorische waarde van de vondsten wordt bijzonder laag ingeschat.

Er werden geen grondstalen genomen voor verdere analyse ten behoeve van natuurwetenschappelijk onderzoek of absolute dateringen. Het aanwenden van deze technieken viel niet binnen de doelstelling van dit vooronderzoek.

Alle ingezamelde vondsten werden aan een basisregistratie, assessment en eventuele analyse onderworpen en voorlopig bewaard volgens de beschreven methoden in de Code van Goede Praktijk.

Op basis van de waardering van het vondstenbestand en de bepaling van de mogelijkheden tot exploitatie van kenniswinst kon bepaald worden dat de vondsten te fragmentair bewaard gebleven zijn en bovendien geen meerwaarde of kenniswinst meer bieden. Deze vondsten worden aldus gedeselecteerd voor verdere bewaring en deponering. Deze deselectie gebeurde door de erkende archeoloog in samenspraak met de materiaalspecialisten.

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Op basis van het uitgevoerde proefputtenonderzoek is gebleken dat zich over een groot deel van het terrein een subrecent ophogingspakket bevindt. Deze opgebrachte grond met sintels getuigt van de industriële activiteiten in de stad en dekt een ouder niveau, waarvan de kasseivloer onderdeel van was, af. In WP2 kon een blik worden geworpen onder de kasseibestrating en daar werd een gelaagdheid van bruine homogene losse zand pakketten aangeboord, bovenop de compacte moederbodem. Deze lagen vertonen gelijkenissen met de stuifzandpakketten zoals aangetroffen tijdens archeologische onderzoeken aan de Maagdestraat¹³ en de Posternepoort¹⁴, beide locaties zijn op enkele 100m van de huidige onderzoekslocatie gelegen. Ook daar was de natuurlijke bodem telkens afgedekt door een homogeen zandpakket. Het betrof een pakket verstoven zand dat vermoedelijk uit de directe omgeving door de wind werd aangevoerd en het oude niveau heeft afgedekt. Deze stuifzanden zijn goed te verklaren. Op diverse historische 16de en 17de-eeuwse stadsplannen van Gent worden rondom het centrum kleine heuvels weergegeven, vaak in combinatie met windmolens. Deze verhevenheden ontstonden in de laatste ijstijd en kwamen tot stand door het uitslijten van de droge rivierbeddingen. De wind verplaatste deze zandige sedimenten buiten de rivierbeddingen waardoor verschillende dekzandruggen of landduinen ontstonden.¹⁵ Zo zijn in en rond Gent een vijftal dekzandruggen te identificeren waarvan een kleine en lage dekzandrug ter hoogte van Ekkergerm er een van is. De huidige wijk Ekkergerm is op minder dan 1 km in vogelvlucht gelegen van de huidige onderzoekslocatie. Vermoedelijk moet het niet zo ver worden gezocht. En deze landduinen kunnen zelfs dichterbij worden gezocht. De huidige onderzoekslocatie is namelijk gelegen op een landduin, 'Terra Montium'. Deze strekte zich uit ten noorden van de Bijloke, tussen de Lindelei, Coupure Rechts tot bij de Rozemarijnbrug, tot aan de grenslijn het Casinoplein – Brandstraat – Posternestraat.¹⁶ Deze zone omvat de huidige onderzoekslocatie en werd voor het eerst in 1228 als dusdanig (*Terra Montium*) aangeduid.¹⁷ De bestaande straatnaam Galgenberg verwijst nog steeds naar deze vandaag zo goed als verdwenen situatie. Ook zijn in directe omgeving, zoals de Oude Houtlei, Pekelharing, Zandpoortstraat, Holstraat en Galgenberg, nog lichte hoogteverschillen waarneembaar. Vermoedelijk werden de verstuingen pas een halt toegeroepen op het moment wanneer de omgeving meer en meer in gebruik wordt genomen voor meer permanentere bewoning. Dit gebeurde hoogstwaarschijnlijk rond

¹³ VANOVERBEKE & JANSSENS 2017

¹⁴ STOOPS et al. 2017

¹⁵ GELAUDE 2010 en BONTE et al. 2009, p.13

¹⁶ BONTE et al. 2009, p.13

¹⁷ BONTE et al. 2009, p.14

het midden van de 13de eeuw wanneer dit deel van de stad wordt 'ingenomen'. Van een middeleeuwse loopvlak werden echter geen sporen teruggevonden in WP1 of WP2.

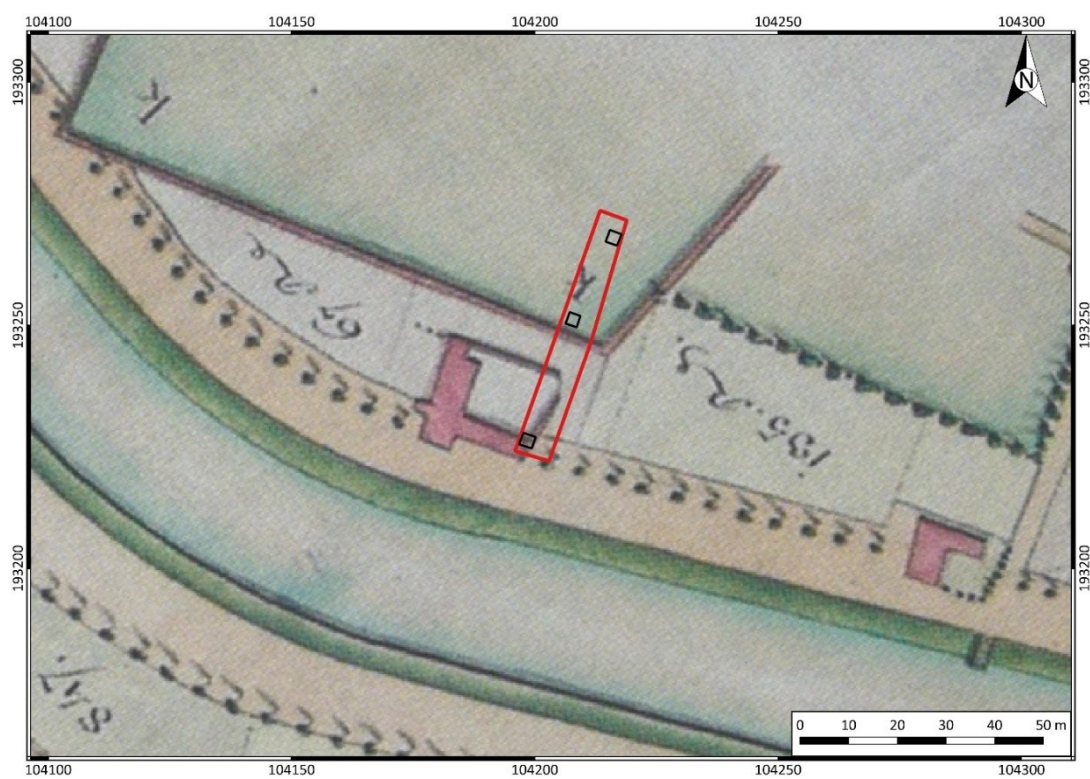
Wanneer de TAW-waarden van de top van de geregistreerde moederbodem van deze drie sites wordt vergeleken, vallen grote verschillen op. Een bewijs voor een landschap met vele lokale niveauverschillen. Net als aan de Posternestraat bewijst deze bodemopbouw in ieder geval een dynamisch microreliëf met kleine open zandvlaktes en duinen voorafgaand aan de middeleeuwse urbanisatie.

Tabel 3: TAW-waarden top moederbodem

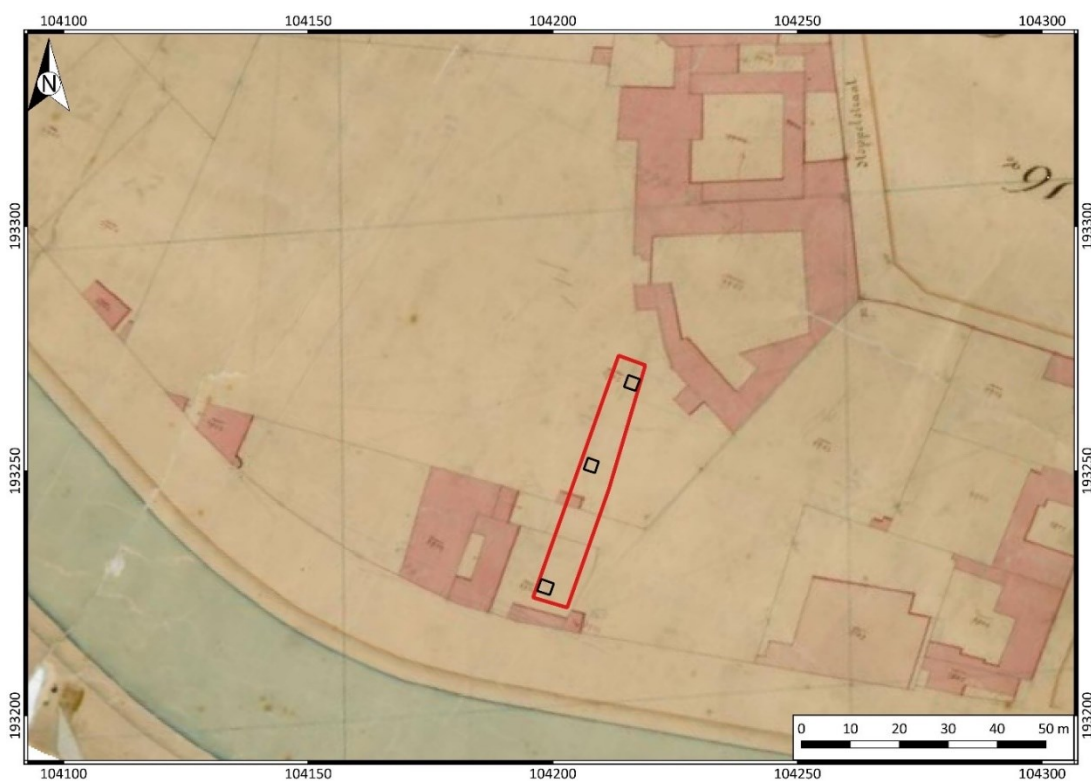
Maagdestraat	7m50
Posternestraat	8m10
Coupure Rechts 94	WP1: 7m35 WP2: 6m55

Sporen of structuren uit de middeleeuwse of eerdere periodes werden tijdens het uitgevoerde onderzoek niet aangetroffen. Het stratigrafisch oudste bouwrestant betrof een niveau van kasseien dat ooit een binnenkoer vormde en zich op basis van historisch kaartmateriaal binnen het voormalige kloosterterrein situeerde. Zowel in Figuur 21 als Figuur 22 is het plangebied georeferereerd weergegeven op twee historische kaarten. Het eerste plan is een detail van de kaart van Malfeson uit 1756, net na de aanleg van de Coupure. Dwars doorheen de onderzoekslocatie is de omheiningsmuur van het kloosterterrein weergegeven, waarbinnen geen sporen van enige bebouwing zijn te zien. Ter hoogte van WP1 is echter wel een pand weergegeven, waarvan de fundering in WP1, S1001, zou kunnen worden toegeschreven. Figuur 22 toont het Primitief kadasterplan uit de jaren '30 van de 19de eeuw. Ook hier loopt de grens van het kloosterterrein dwars doorheen het huidige onderzoeksperceel. Mits een kleine foutenmarge in het georefereren zou het kaartbeeld iets meer kunnen/mogen verschoven worden, zodat de rooilijnen gelijk komen te liggen. Het muurwerk, aangetroffen in WP1, kan dan wederom met enige voorzichtigheid aan het afgebeelde bouwsel worden gelieerd. De omvattende ophogingslaag, S1003, werd op basis van het aardewerk in de 17de-18de eeuw geplaatst, wat aansluit bij het kaartmateriaal. Of het muurwerk in WP2 te koppelen is aan het afgebeelde kleine bouwwerkje tegen de kloostermuur is dan eerder onwaarschijnlijk, aangezien deze fundering S2001/2002 zich midden in een laat 19de-begin 20ste-eeuwse ophoging bevond. Het aangetroffen kasseiniveau in WP2 situeert zich nog steeds binnen het voormalige kloosterterrein.

Het kenmerkende ophogingspakket dat werd aangetroffen in WP2 en 3 vertegenwoordigt een bouwfase aan het einde van de 19de eeuw of begin van de 20ste eeuw. In die periode wordt het terrein bouwrijp gemaakt voor de bouw van het bestaande pand. Bij deze actie werden oudere bouwwerken naar alle waarschijnlijkheid vernield en deels afgedekt.

Figuur 21: Het plangebied geplot op het plan van Malfeson, 1756.¹⁸

Figuur 22: Plangebied en werkputten geplot op het Primitief Kadasterplan 1830-1833.¹⁹

¹⁸ BONTE et al. 2009, p.40

¹⁹ Rijksarchief in België 2020

2.3.2 Confrontatie met resultaten eerder vooronderzoek

Op basis van het bureauonderzoek²⁰ kon gesteld worden dat er potentieel een site met een complexe stratigrafie kan verwacht worden. Gezien de aanwezigheid van historische bebouwing waren verdere onderzoeksfases noodzakelijk om een waardevol assessment te kunnen maken van het projectgebied. Er konden immers altijd oudere fasen van bebouwing, maar ook randstructuren als waterputten, beerputten, artisanale kuilen, bijgebouwen of andere structuren voorkomen op de achtererven van deze historische bebouwing. Oudere sporen (middeleeuws en/of Romeins) waren niet uit te sluiten. Het archeologisch potentieel van het projectgebied werd hoog ingeschat.

- *Proefput 1: verwachting: historische bebouwing*
- *Proefput 2: verwachting: bebouwing Sanderus - Tuin klooster*
- *Proefput 3: verwachting: bebouwing Sanderus - Tuin klooster*

Na afronding van het proefputtenonderzoek blijkt deze hoge verwachting niet te worden ingelost. Alhoewel het plangebied zich binnen de historische stadskern van Gent en binnen de 14de-eeuwse stadsomwalling bevindt, werden geen sporen of structuren uit die periode aangetroffen. In 1662 trekken de monniken van de Priorij van Waarschot in de gebouwen aan de Stoppelstraat²¹, vlak naast de huidige onderzoekslocatie. Op basis van 17de-eeuws kaartmateriaal werd het plangebied in het bureauonderzoek als onderdeel van deze abdij, in de tuinzone, gerekend. Het plangebied is inderdaad half (noordelijke helft) binnen het terrein van het kloostercomplex te situeren. Het aangetroffen kasseiniveau is vermoedelijk te linken aan dit klooster. Van de bebouwing die op de kaart van Sanderus (1641) en van Frickx (1708) wordt weergegeven werden geen sporen teruggevonden.

Met de aanleg van de Coupure in het midden van de 18de eeuw, komen ook de eerste sporen van bebouwing langs de Coupure Rechts. Op kaartmateriaal uit de 18de en 19de eeuw staat een woning afgebeeld op het zuidelijk deel van het plangebied. Het funderings-restant uit WP1 zou hier een aan te koppelen kunnen zijn.

2.3.3 Verwachting archeologisch erfgoed

Tijdens het proefputtenonderzoek werd geen waardevolle vindplaats aangetroffen. Het is niet uit te sluiten dat op een groter diepte wel relevante archeologische sporen aanwezig zijn, deze worden echter bij de ontwikkeling niet of nauwelijks geraakt.

²⁰ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/20642>

²¹ BONTE et al. 2009, p.29

2.3.4 Syntheseplan

Op het syntheseplan worden de aangetroffen sporen uit vlak 1 geplot op het Primitief Kadasterplan.

Plan 6: Syntheseplan: de aangetroffen sporen van vlak 1 geplot op het Primitief Kadasterplan.

2.3.5 Onderzoeksvragen: antwoorden

- *Hoe diep bevindt zich het archeologisch niveau?*

Enkel in WP2 werd een relevant archeologisch niveau opgemeten op 7m90 TAW, het niveau van de kassei-bestrating.

- *In hoeverre is het plangebied verstoord?*

Er werd weinig tot geen verstoring vastgesteld in de onderzochte proefputten.

- *Hoeveel archeologische niveaus kunnen onderscheiden worden?*

Slechts 1, zie eerste vraag.

- *Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?*

In WP1 en WP2 werden enkele bouwsporen aangetroffen die op basis van de gebruikte materialen in een periode van de 19de eeuw tot de 20ste eeuw kunnen worden gerekend. Deze sporen waren doorgaans ondiep, maar wel goed bewaard.

- *Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?*

Binnen WP2 kon de chronologie van de site best gevolgd worden: een 19de-eeuwse kassei-bestrating worden werd er afgedekt door een laat 19de-begin 20ste-eeuwse ophoging, waarin een 20ste-eeuwse fundering stak.

- *Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?*

De funderingen S1001 en S2001/2002 behoren tot eerdere, reeds verdwenen constructies van het bestaande pand begin 20ste-eeuwse pand. De kasseivloer stamt uit een voorgaande periode.

- *Welke specifieke activiteiten (bewoning, ambachtelijke activiteiten) hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?*

Op deze vraag kan op basis van het vooronderzoek geen antwoord worden geformuleerd. Er werden namelijk geen aanwijzingen voor een welbepaalde activiteit aangetroffen.

- *Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?*

N.v.t.

- *Passen deze in de historische context van de locatie?*

N.v.t.

- *Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?*

De vondsten dateren in twee periodes: een 17de-18de-eeuwse en een laat 19de-begin 20ste-eeuwse.

- *Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?*

Zie vorige vraag.

- *Worden er resten van het gebouw aangetroffen zoals afgebeeld op de kaart van Sanders en Frickx. Kunnen er archeologische resten gelinkt worden met de abdij van Waarschoot?*

Er werden geen resten van historische bebouwing aangetroffen. Enkel de kassei-bestrating stamt uit een periode van voor de huidige bebouwing, nl de 18de-19de eeuw. De onderzoekslocatie is half te situeren op het domein van de Abdij van Waarschoot. De bestrating zou dus met dat kloostercomplex gelinkt kunnen worden.

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering en afweging noodzaak verder onderzoek

Wanneer de resultaten van het vooronderzoek tegenover de geplande ingrepen worden geplaatst, kan worden geconcludeerd dat er weinig tot geen kenniswinst te behalen is binnen de contouren van deze geplande verstoringen. In de tuinzone zal globaal slechts 30cm van de bovengrond worden omgewoeld, met lokaal (ca. 25m²) een diepere verstoring tot 50cm. De werkputten in de tuinzone hebben achter aangetoond dat de bovenste 140cm van het terrein bestaat uit een laat 19de-begin 20ste eeuws ophogingspakket. Ter hoogte van WP2 wordt in de toekomst wel degelijk een verstoring tot 2m onder maaiveld voorzien, echter is het aangetroffen kasseiniveau op 1m40 onder maaiveld het enige relevante spoor in deze zone. Tijdens het proefputtenonderzoek werd de nodige informatie hierover verzameld en een verder onderzoek over een heel klein oppervlak (want slechts 10m² verstoring waarvan al 6,25m² onderzocht) zou weinig tot geen kenniswinst opleveren.

Binnen het bestaande pand wordt in kader van de renovatie het vloerenniveau verlaagd, waarbij slechts 40 tot 65cm zal worden ontgraven. Uit de proefput binnenshuis is gebleken dat ook hier een sterk puinig postmiddeleeuws ophogingspakket aanwezig was dat de natuurlijke bodem afdekte. Dit pakket was 70 tot 80 cm dik, wat m.a.w. betekent dat bij de afgravingswerken de top van de moederbodem niet zal geraakt worden. Los daarvan werden binnen de proefput ook geen relevante archeologische sporen opgetekend.

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er voldoende informatie over de afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon eveneens voldoende bepaald worden als heel laag. Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek²² is verder onderzoek niet aangewezen, daar er geen waardevolle site werd aangetroffen en de toekomstige ingrepen bovendien niet nefast zullen zijn voor eventueel aanwezige archeologisch erfgoed onder de geregistreerde subrecente ophogingslaag.

²² AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020 fig.3

3 Samenvatting

In kader van de renovatie van het pand aan de Coupure Rechts 94 diende een archeologienota te worden opgemaakt aangezien het onderzoeksterrein groter was dan 300m², het zich binnen de vastgestelde archeologische zone van het historische centrum van Gent bevond en de toekomstige ingreep de drempel van 100m² overschreed. Uit het daarbij uitgevoerde bureauonderzoek was gebleken dat het terrein een hoge archeologische verwachting toebedeeld kreeg, mede door de ligging binnen een voormalig kloosterterrein. Om die reden werd een verder vooronderzoek geadviseerd. Dit vooronderzoek, een proefputtenonderzoek, werd uitgevoerd op 2 en 3 mei 2022. Er werden daarbij manueel drie proefputten gegraven: twee in de tuinzone en één binnenin het pand. Bij dit onderzoek bleek dat het terrein aan het einde van de 19de of begin van de 20ste eeuw, in kader van het bouwrijp maken voor het bestaande pand, ongeveer anderhalve werd opgehoogd met een puinig pakket. Deze laag dekte lokaal een ouder niveau, in de vorm van een kasseibestrating, af. Deze verharding wordt in 18de-19de eeuw gesitueerd en zou tot de binnentuin van het voormalige klooster kunnen toebehoord hebben. Onder dit niveau werden enkele zandlagen aangeboord die in analogie met onderzoeken uit de buurt als stuifzanden kunnen worden geïnterpreteerd. Verder werd nog één postmiddeleeuwse fundering aangetroffen, vermoedelijk te linken aan een oude binnenmuur van het bestaande pand of eventueel een 18de/19de-eeuwse voorganger. Een eigenaardige vaststelling was een verbrande toplaag van de moederbodem in de proefput binnen het huis., waar geen duidelijk verklaring aan kon worden gegeven. Verder werden echter geen relevante sporen of structuren aangetroffen binnen de onderzochte proefputten.

De resultaten van het proefputtenonderzoek werden tegenover de toekomstige ingrepen geplaatst en aangezien deze voor bijna de ganse oppervlakte eerder ondiep zijn, ziet BAAC geen conflicten. Binnen de dimensies van de toekomstige verstoringen bevonden zich geen relevante archeologie, de eventueel intacte gelaagdheid wordt hierbij niet of nauwelijks geraakt. Enkel ter hoogte van de toekomstige nuts-putten zal het niveau van de kasseiverharding worden doorgraven. Echter werd dit niveau en structuur reeds zo goed als mogelijk in kaart gebracht, waardoor geen relevante kenniswinst zou worden behaald bij een verder onderzoek over deze eerder minimale verstoring.

Concluderend acht BAAC het niet relevant een verder onderzoek (opgraving) te adviseren.

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Synthesepan toekomstige ingrepen.....	5
Figuur 2: Manueel uitgraven van werkput 1 binnenin het pand.	6
Figuur 3: Zicht op werkput 2 in de tuin.	7
Figuur 4: Manueel uitgraven van werkput 3 ter hoogte van het toekomstige tuinhuis.	7
Figuur 5: Manueel dichten van werkput 1 in het pand.	8
Figuur 6: Proefputtenplan weergeven op de toekomstige ingrepen.	11
Figuur 7: Noordprofiel WP1.	15
Figuur 8: Noordprofiel WP1.	15
Figuur 9: Bodemopbouw in WP3.	16
Figuur 10: Oostprofiel in WP2, tot op het kassei-niveau.	17
Figuur 11: Uitgelegde boring WP2 vanaf onder het kasseiniveau (links) tot moederbodem (rechts).	17
Figuur 12: Overzicht van vlak 1 in WP1. Links fundering S1001. De bruine vlekken in het vlak bij de noordpijl zijn de brandlaag, S1002.	20
Figuur 13: Overzicht van vlak 1 in WP1. Links van de riool is brandlaag S1002 duidelijk te zien.	21
Figuur 14: Overzicht van vlak 2 in WP1.	21
Figuur 15: Overzicht van vlak 1 in WP2. Onderin fundering S2001/2002.	22
Figuur 16: Detail van de fundering S2001/2002.	23
Figuur 17: Overzicht van vlak 2 in WP2.	23
Figuur 18: Detail van het kassei-niveau, S2004.	24
Figuur 19: Overzicht van vlak 1 in WP3.	25
Figuur 20: Glasvondsten V3.	26
Figuur 21: Het plangebied geplot op het plan van Malfeson, 1756.	29
Figuur 22: Plangebied en werkputten geplot op het Primitief Kadasterplan 1830-1833.	29

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:1; 12/05/2022)	2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:1; 12/05/2022)	3
Plan 3: Inplanting uitgevoerde proefputten op GRB. (digitaal; 1:1; 10/05/2022)	12
Plan 4: Allesporenkaart Vlak 1 op GRB. (digitaal; 1:1; 10/05/2022)	18
Plan 5: Allesporenkaart Vlak2 op GRB (digitaal; 1:1; 12/05/2022)	19
Plan 6: Synthesepan: de aangetroffen sporen van vlak 1 geplot op het Primitief Kadasterplan.	31

4.3 Tabellenlijst

Tabel 1: TAW-waarden per werkput.	14
Tabel 2: Vondstenlijst.	25
Tabel 3: TAW-waarden top moederbodem	28

5 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2021. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel. Available at: https://www.onroerenderfgoed.be/sites/default/files/2019-03/CGP_V4_geen_TC_20190322.pdf.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek. Available at: https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf.
- AGIV, 2022a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootchalig Referentiebestand (GRB). Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- BONTE, M. et al., 2009. *De Coupure in Gent. Scheiding en verbinding.*, Gent: Academia Press.
- GELAUDE, F., 2010. *Erfgoedmemo 44: Rivierduinen en dekzanden.*,
- Rijksarchief in België, 2020. Primitief kadaster. Available at: <https://search.arch.be>.
- STOOPS, G. et al., 2017. De Posternestraat: voor- en nageschiedenis van een doorgang in een middeleeuwse stadsmuur. In *Gentse geschiedenissen ofte, nieuwe historiën uit de oudheid der stad en illustere plaatsen omtrent Gent*.
- VANOVERBEKE, R. & JANSSENS, N., 2017. *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Gent, Maagdestraat 14-16, BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 722*, Gent.

6 Bijlagen

xxx

Tabel afkortingen boorbeschrijvingen

<u>Textuurklasse</u> Z = zand S = lemig zand Se = kleig zand P = lichte zandleem L = zandleem Le = zware zandleem A = leem Al = lichte leem Ae = zware leem Ua = lemige klei El = lichte klei E = klei Ez = zandige klei U = zware klei Ue = zeer zware klei M = mergel V = veen B = slib, slibhoudend Za = Zavel, zavelhoudend G = grind H = hout Sc = schelp X = niet benoemd <u>Spreidingklasse</u> SZG = slecht gesorteerd SMG = matig slecht gesorteerd SMK = matig goed gesorteerd SZK = goed gesorteerd <u>Type zand</u> Z1 = uiterst fijn zand Z2 = zeer fijn zand Z3 = fijn zand Z4 = matig fijn zand Z5 = matig grof zand Z6 = grof zand Z7 = zeer grof zand Z8 = uiterst grof zand <u>Kleur</u> D = donker L = licht BR = bruin GE = geel OR = oranje GR = grijs ZW = zwart RO = rood BL = blauw GN = groen WI = wit	<u>Aard bovengrens</u> SA = abrupt (0-2 cm) DU = duidelijk (2-5 cm) GE = geleidelijk (5-15 cm) DI = diffuus (>15 cm) <u>Grensregelmaticiteit</u> R = recht G = gegolfd O = onregelmatig B = gebroken <u>Brokken en vlekken</u> ZB = zandbrokken KB = kleibrokken VB = veenbrokken LB = leembrokken HS = humusspikkels HV = humusvlekken GV = gevlekt <u>Sublagen</u> ZL = zandlagen KL = kleilagen SL = siltlagen LL = leemlagen VL = veenlagen GL = grindlagen CL = schelpenlagen DL = detrituslagen HL = humuslagen 1 = enkele 2 = veel 3 = zeer veel zu = zeer dun du = dun dk = dik zk = zeer dik wi = wisselende diktes <u>Oxidatie/reductie</u> O = oxidatie R = reductie OR = oxidatie en reductie (roestvlekken)	<u>Bijmengsel humus</u> H = humus <u>Bijmengsel grind</u> g = grind <u>Kalkgehalte</u> CA1 = kalkloos CA2 = kalkarm CA3 = kalkrijk CA4 = kalkconcreties <u>Bioturbaties</u> BIO1 – weinig BIO2 – matig BIO3 – veel <u>Plantenresten</u> WO = wortelresten PR = plantenresten BL = bladeren RI = riet HO = hout <u>IJzer/Mangaan</u> FE = ijzervlekken MN = mangaanvlekken FM = ijzer- en mangaanvlekken FE9 = ijzerconcreties MN9 = mangaanconcreties FM9 = ijzer- en mangaanconcreties <u>IJzer/Mangaan</u> FE = ijzervlekken MN = mangaanvlekken FM = ijzer- en mangaanvlekken FE9 = ijzerconcreties MN9 = mangaanconcreties FM9 = ijzer- en mangaanconcreties <u>Schelpresten</u> R = schelp (onbepaald) M = schelp (marien) W = schelp (wadplaat) T = schelp (terrestrisch) Z = schelp (zoetwater) g = gruis f = fragment c = compleet 1 = spoor (< 1 %) 2 = weinig (1-10 %) 3 = veel (> 10 %)	<u>Suffix</u> 1 = weinig 2 = matig veel 3 = veel AW = aardewerk RL = verbrand leem HK = houtskool OB = onverbrand bot VB = verbrand bot VS = vuursteen AP = archeologisch puin PO = puin FO = fosfaat <u>Bodemstructuur</u> G = granulometrisch X = niet gespecificeerd RS = rotsstructuur SS = gelaagde structuur SG = enkelvoudige korrel MA = massief PM = poreus massief BL = blokkig AB = hoekig blokkig AP = (parallellepipedum) AS = hoekig subhoekig blokkig AW = hoekig blokkig (wigvormig) SA = subhoekig hoekig blokkig SB = subhoekig blokkig SN = notig subhoekig blokkig PR = prismatisch PS = subhoekig prismatisch WE = wigvormig CO = columnair GR = korrelig WC = wormenuitwerpselen PL = platig CL = kluitig CR = kruimelig LU = klonterig <u>Grootte bodemstructuur</u> VF = zeer fijn FI = fijn ME = middelmatig CO = grof of dik VC = zeer grof of zeer dik EC = extreem grof FF = zeer fijn en fijn VM = zeer fijn tot middelmatig FM = fijn en middelmatig FC = fijn tot grof MC = middelmatig en grof MV = middelmatig tot zeer grof CV = grof en zeer grof
--	---	--	--